

TÜRKİYE'DE AKUPRESUR UYGULANARAK YAPILAN HEMŞİRELİK TEZLERİNİN İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF THE NURSING THESES THAT APPLIED ACUPRESSURE IN TURKEY

Emine Derya İster¹, Türkan Karaca²

¹ Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

² Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı Türkiye'de hemşireler tarafından akupresür uygulaması ile ilgili yapılan tezleri değerlendirmektir.

Yöntem: Bu retrospektif tipteki literatür araştırmasında 2000-2016 yılına kadar olan hemşirelikte akupresür girişiminin kullanıldığı tezler incelendi. Bu çalışmada incelenen tezlerin araştırmaya alınma ölçütleri; başlığında akupres, akupresör, akupressur ve akupresür kelimelerinin yer alması, Hemşirelik ve/veya Hemşirelik anabilim dalları tarafından yapılmış olmasıdır. Tezler yüksek lisans ve doktora tezleri olarak ayrıldıktan sonra kronolojik sırayla incelendi.

Bulgular: Türkiye'de akupresür kullanılarak yapılan ilk hemşirelik tezinin 2005 yılında yapıldığı saptanmıştır. Araştırma kriterlerine uyan 17 tezin, 13'ünün doktora 4'ünün yüksek lisans tezi olduğu saptanmıştır. Tezlerin araştırma yöntemleri değerlendirildiğinde çoğunluğunun randomize kontrollü deneysel çalışma (14) olduğu sadece üçünün yarı-deneysel çalışma olduğu saptanmıştır. Doktora tezlerin sonuçları incelendiğinde, çalışmaların çoğunluğunda akupresür uygulamasının etkin bir yöntem olduğu belirtilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin akupresürün bulantı-kusma ve ağrı üzerine etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldığı bulunmuştur.

Sonuç: Tezlerin çoğunluğunda akupresür uygulamasının kullanım amacına göre etkili olduğu sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akupresür, hemşirelik, tez.

Abstract

Objective: The aim of this study was to evaluate the nursing theses that applied acupressure in Turkey.

Method: This retrospective review study reviewed nursing theses that applied acupressure intervention in nursing between 2000-2016.. Inclusion criteria for the theses reviewed were having acupressure, acupressor, acupressur words in the title and having been conducted in the Nursing departments. Once the theses were divided as master's and doctoral theses, they were reviewed in chronological order.

Results: The first nursing thesis that applied acupressure was found to have been conducted in 2005. It was determined that 17 theses which were in conformity with the research criteria; 13 of them were doctoral theses, 4 of them master theses. An analysis of the research methods showed that majority of the theses were randomised controlled experimental (14), only three theses were quasi-experimental. When the results of doctoral thesis are examined, it is stated that acupressure application is an effective method in most of the studies. It has been found that master's thesis is done to evaluate the efficacy of acupressure on nausea, vomiting and pain.

Conclusion: Majority of the theses concluded that acupressure practice was effective according to its intended purpose.

Key Words: Acupressure, nursing, thesis.

Geliş tarihi/Received: 09.01.2019 | **Kabul tarihi/Accepted:** 12.05.2019

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Türkan KARACA

Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Adıyaman

Telefon/Phone: +90 416 223 30 03

E-posta/E-mail: turkan_20051@hotmail.com

GİRİŞ

Akupresur deri üzerindeki belirli noktalara basınç uygulaması olarak tanımlanmaktadır.

Akupresur uygulamasının amacı vücudun kendi kendine iyileşme yeteneklerinin uyarılmasıdır. Akupresur kasların gevşemesini sağlayarak ve kan dolaşımını arttırarak vücudun iyileşmesine yardımcı olan temel yaşam gücünü destekler (1, 2).

Temel yaşam gücü değişik kültürlerde farklı isimlerle adlandırılmıştır. Hint kültüründe “prana”, japonya’da “ki”, Çin de ise Chi (ki) yaşam gücünü ya da enerjisini ifade eder. Sağlıklı bir vücutta bütün yaşam enerjisi dengededir. Bu Yin ve Yang’ın dengede olduğunu ifade eder. Yin, dahili enerjinin depolanması ve korunmasıyla, Yang ise enerjinin kullanımıyla ilgilidir. Yin ve Yang göreceli kavramlardır. Evrende her şeyin birlikte olması esasına dayanır. Yin ile Yang arasındaki etkileşim temel yaşam enerjisini (ki) üretir (2, 3).

Akupresur felsefesine göre insan vücudunda adını organlardan alan ve yaşam enerjisinin aktığı kanallar olarak düşünülen 12 meridyen bulunmaktadır. Meridyenler, vücudun her iki yarısında da aynıdır ve bu 12 meridyen bir sıraya göre dizilirler. Meridyenler arasındaki bağlantılarla ki dolaşımı ve Yin- Yang dengesi sağlanır. Yaşam enerjisi (ki) bu 12 meridyen üzerinden 24 saat akmaktadır.

Bu akışın bir yerde tıkanması, bir takım hastalıkların oluşmasına neden olur (4, 5).

Akupresur hemşirelik girişimleri sınıflamasında (NIC) yer alan bir uygulamadır. Ağrıyı azaltmak, rahatlamayı/gevşemeyi sağlamak ve bulantıyı önlemek ya da azaltmak için vücudun belirli/özel noktalarına sabit, güçlü bir basıncın uygulanması şeklinde tanımlanmaktadır (6). Ancak akupresur NIC tarafından bir hemşirelik girişimi olarak belirlenmesine rağmen Türkiye’de hemşireler tarafından kullanımı yaygın değildir. Akupresur uygulamasının klinik alanda hemşireler tarafından uygulanabilmesi için öncelikle bu alanda hemşire araştırmacılar tarafından akademik çalışmaların yapılması, konunun teorik bilgi tabanının hemşirelere tanıtılması ve akupresur uygulama prosedürlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Akupresur konusuna ilişkin mevcut durumun tespit edilmesi bu alanda yapılacak çalışmalara yarar sağlayacaktır. Bu nedenle bu retrospektif tanımlayıcı literatür araştırmasında amaç Türkiye’de hemşireler tarafından akupresur uygulaması ile ilgili yapılan tezleri incelemek; akupresur uygulanarak yapılan tezlerin sonuçlarını analiz etmek; araştırmacılara ve bireylere sağlık hizmeti sunan hemşire ve diğer sağlık personeline somut veriler sunmaktır.

YÖNTEM

Bu retrospektif sistematik tipteki bu literatür araştırmasında 2000-2016 yılına kadar olan hemşirelikte akupresür girişiminin kullanıldığı tezlerle ilişkin bazı özellikleri değerlendirmek amacıyla Türkiye'deki Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak incelendi. Tarama yapılırken akupres, akupresör, akupressur ve akupresür anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen tezlerin araştırmaya alınma ölçütleri; başlığında akupres, akupresör, akupressur ve akupresür kelimelerinin yer alması, Hemşirelik ve/veya Hemşirelik anabilim dalları tarafından yapılmış olmasıdır. Araştırmaya alınmama ölçütleri ise; başlığında akupres, akupresör, akupressur ve akupresür kelimelerinin geçmemesi veya geçmesine rağmen farklı disiplinler tarafından tezlerin yapılmış olmasıdır. Araştırma için belirlenen anahtar sözcüklerin taranması sonucu elde edilen tezler alınma ve dışlama ölçütlerine göre değerlendirildi ve ölçütlere uygun olmayan tezler elendi. Ulaşılan tezler

başlıklarına göre değerlendirildi ve 18 tezden ilgili olmayan 1 tez kapsam dışı bırakılarak, toplam 17 tez araştırmaya alındı. Araştırmaya alınan tezlerin 13'ü doktora ve 4'ü yüksek lisans tezidir. Doktora tezlerinden 4 tanesine özet olarak ulaşıldı. Doktora tezlerinden dört tanesine özet olarak ulaşılmıştır. Tezler yüksek lisans ve doktora tezleri olarak ayrıldıktan sonra kronolojik sırayla incelenmiştir. Retrospektif tanımlayıcı tipte olan bu çalışma literatür araştırması olduğu için etik kurul raporu bulunmamaktadır. Verilerin analizinde sayısal değerlendirmeler kullanılmıştır. Ayrıca tezlerin yüksek lisans ya da doktora tezi oluşu, tezlerin yayın yılı, tezlerin amacı, örneklem grubu özellikleri, örneklem sayısı, tezlerin dizaynı ve tezlerin sonuçları özetlenmiştir.

BULGULAR

Bu sistematik inceleme araştırmasında, 2000-2016 yılları arasında yayınlanan toplam 17 tez yer almaktadır.

Tablo 1. Yapılan Tezlerin Kullanılan Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı (n:17)*

Yöntem	2005	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Toplam
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	
Yarı Deneysel		1		2						3
Randomize Kontrollü Deneysel	1		1	2	3	2	1	3	1	14
Toplam	1	1	1	4	3	2	1	3	1	17

*Tezlerin sekizi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı, altısı Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı, ikisi Hemşirelik Esasları Anabilim dalı ve biri Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği anabilim dalı kapsamında yapılmıştır.

Tablo 1’de akupresür uygulaması yapılarak hazırlanan tezlerin araştırma yöntemine göre dağılımı verilmiştir. Hemşirelik alanında akupresür uygulamasının kullanıldığı ilk tez 2005 yılında yapılmıştır. Tezlerin çoğunluğu İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı ve

Doğum Ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim dalı kapsamında yapılmıştır. Tezlerin araştırma yöntemleri değerlendirildiğinde çoğunluğunun randomize kontrollü deneysel çalışma (14) olduğu sadece üçünün yarı-deneysel çalışma olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi

Yazar/Yılı (kaynak)	Amaç	Çalışmanın Tipi	Örneklem Sayısı	Sonuç
Genç 2011 (7)	A, Kemoterapiye bağlı bulantı-kusmanın önlenmesinde akupresürün etkinliğinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 67 Kontrol:53	Bilek bandı kullanılarak uygulanan akupresürün bulantı-kusmanın önlenmesinde etkili bir yaklaşım olmadığı ve yaşam kalitesini arttırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Avcı 2012 (8)	HS, Akupresürün bulantı-kusma üzerine etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney 1:30 Deney 2:30 Kontrol: 30	Bilek bandı kullanılarak uygulanan akupresürün kemoterapiye bağlı gelişen bulantı kusmanın azaltılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Ünülü 2014 (9)	M, Akupresür uygulamasının ameliyat sonrası dönemde gelişen bulantı kusmayı önleme, kaygıyı azaltma ve hasta konforunu yükseltmedeki etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 47 Kontrol:50	Akupresür uygulaması, ameliyat sonrası dönemde gelişen bulantı kusmayı önlemede farmakolojik yöntemler kadar etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Serçe 2015 (10)	S, Kemik metastazı olan kanserli hastalara uygulanan akupresürün ağrıya etkisini değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 30 Kontrol:30	Kemik metastazı olan, primer medikal tedavi alan kanser hastalarının ağrılarını kontrol altına alınmasında akupresürün etkili bir yöntem olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2’de yüksek lisans tezlerinin yazım yılları, amacı, tipi, örneklem sayısı ve sonuçları yer almaktadır. Yüksek lisans tezlerinin hepsi randomize kontrollü deneysel olarak yapılmıştır. Tezlerden deney ve kontrol gruplarındaki örneklem

sayısı en az 30 olarak alınmıştır. Tezlerde akupresurun bulantı-kusma ve ağrı üzerine etkinliği değerlendirilmiştir. Tezlerin üçünde akupresurun etkili bir yöntem olduğu, birinde ise etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Doktora Tezlerinin İncelenmesi

Yazarı/ Yılı/Kaynak	Amaç	Çalışmanın Tipi	Örneklem Sayısı	Sonuç
Gürkan O, 2015 (11)	Gebeliğe bağlı kusmalı ya da kusmasız bulantı şikayetleri yaşayan ve şikayetleri nedeniyle ilaç tedavisi kullanmayan gebelerde, akupresur uygulamasının etkinliğinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 26 Plasebo:25 Kontrol:24	Akupresur uygulamasının gebeliğe bağlı bulantı ve kusma semptomlarını azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Taşpınar A, 2006 (12)	Kemoterapi alan jinekolojik kanserli hastalarda bilek bandı ile uygulanan akupresurun bulantı-kusma üzerine etkisinin değerlendirilmesi.	Yarı Deneysel Pretest- Post Test	34 hasta	Bilek bandı ile akupresur uygulamasının hastaların bulantı-kusmasını ve antiemetik ilaç kullanımını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Çınar ve Eşer, 2008 (13)	Mekanik ventilasyon desteğinde olan hastalarda el masajı ve akupresur uygulamasının anksiyete ve maliyete etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 35 Kontrol:35	Masaj ve akupresur uygulamasının anksiyetenin fizyolojik göstergeleri, algılanan anksiyete ve dispne klinik olarak önemli bir değişiklik meydana getirmemesi, hasta bakım ve tedavi maliyetini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.
Ozkan T, 2010 (14)	Hiperemesis gravidarumu olan gebelerin bulantı, kusma ve öğürme yakınmalarının azaltılmasında akupresurun etkisinin değerlendirilmesi.	Yarı Deneysel Deney Kontrol Gruplu	Deney: 64 Kontrol:64	Gebelerin P6 akupunktur noktasına bilek bandı ile akupresur uygulamasının sabah saatlerindeki yoğun bulantıda etkili olmadığı, fakat öğle, akşam ve gece bulantıları üzerinde azaltıcı etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Eğlence R, 2010 (15)	Hemodiyaliz hastalarına akupunktur kalemi ile uygulanan akupresörün yorgunluk düzeyine etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü deneysel	Deney: 52 Kontrol:66	Hemodiyaliz hastalarına akupunktur kalemi ile uygulanan akupresurun yorgunluk düzeyini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Mucuk S, 2010 (16)	Doğum eyleminin aktif fazında akupunktur kalemi ile yapılan uyarının doğum ağrısı ve süresine etkisinin değerlendirilmesi.	Deneysel çalışma	Deney 1:40 Deney 2:40 Kontrol: 40	Akupunktur kalemi ile akupresurun uygulamasının doğum ağrısı ve süresi üzerine olumlu etkisi olmakla birlikte istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 3'ün Devamı

Yazarı/ Yılı/Kaynak	Amaç	Çalışmanın Tipi	Örneklem Sayısı	Sonuç
Genç 2010 (17)	F, Kemoterapiye bağlı gelişen bulantı-kusma ve anksiyete üzerine akupresur etkisinin değerlendirilmesi.	Yarı Deneysel-Deney Kontrol Gruplu	Deney: 32 Kontrol:32	Akupresur uygulamasının kemoterapiye bağlı gelişen bulantı-kusma ve anksiyete azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.
Akça 2011 (18)	NK, Hemodiyaliz tedavisi alan hastalara uygulanan akupresurun kaşıntı üzerine etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 38 Kontrol:40	Akupunktur klemi ile uygulanan akupresurun kaşıntı durumunu azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Ceyhan 2012 (19)	O, Atriyal fibrilasyonu olan hastalara uygulanan akupresurun kalp ritmi ve hızına etkisi ile yorgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney: 30 Kontrol:30	Atriyal fibrilasyonu olan hastalara uygulanan akupresurun kalp hızını azalttığı, akupresurun tekrarlı uygulamalarının sistolik ve diastolik kan basıncını düşürmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Tanrıverdi G, 2012 (20)	Sisplatin-gemcitabin tedavisi alan hastalarda beş gün süre ile akupresur bilekliği kullanımının bulantı – kusma üzerine etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü Deneysel	Deney:40 Kontrol:40	Akupresur bilekliğinin kemoterapiye bağlı gelişen bulantı-kusmanın azaltılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Gönenç 2013 (21)	IM, Doğum eyleminin birinci evresinde doğum ağrısının yönetiminde masaj ve akupresur uygulamalarının algılanan doğum ağrısının yönetimine, gebenin anksiyetesine ve maliyete etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü deneysel	Deney: 30 Plasebo:30 Kontrol:30	Doğumun birinci evresinde doğum ağrısının yönetiminde, gebelerin anksiyetesini azaltmada, doğumun olumlu algılanmasında masaj ve akupressür uygulamalarının her ikisinin de etkili olduğu fakat masaj uygulamasının daha etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Biçer 2014 (22)	S, Hemodiyalizde hipotansiyon gelişen bireylere elektrostimülasyon cihazı ile 12 seans uygulanan akupresurun kan basıncı, baş ağrısı ve yorgunluk düzeyine etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü deneysel	Deney: 67 Plasebo:68	Çalışma sonucunda elektrostimülasyon cihazı ile uygulanan akupresurun sistolik ve diastolik kan basıncı regülasyonu sağladığı, VAS ağrı ve VAS yorgunluk şiddetini azalttığı, Piper Yorgunluk Ölçeği alt boyut ve toplam yorgunluk puan ortalamalarını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.
Yüzer 2014 (23)	S, Solunum sıkıntısı olan çocuklarda akupresur ve masajın etkisinin değerlendirilmesi.	Randomize Kontrollü deneysel	Deney: 26 Kontrol:27	Akupresur uygulamasının oksijen saturasyonunu olumlu yönde etkilediği ve yatış süresini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3’de doktora tezlerinin yazarları, yazım yılları, amacı, tipi, örneklem sayısı ve sonuçları yer almaktadır. Doktora tezlerinin çoğu randomize kontrollü deneysel çalışma olarak yapılmıştır. Çalışmaların çoğu gebelerde ve kemoterapi alan hastalarda akupresur uygulamasının bulantı ve kusma üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Diğer çalışmalarda ise akupresur uygulamasının yorgunluk, anksiyete ve kaşıntıya etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Tezlerin sonuçları incelendiğinde, çalışmaların ikisi dışında akupresur uygulamasının etkili bir yöntem olduğu belirtilmiştir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada Türkiye’de hemşireler tarafından akupresurun etkinliğini değerlendirmeye yönelik yapılan tezlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan yüksek lisans tezlerinin hepsi randomize kontrollü deneysel olarak yapılmış ve akupresurun bulantı-kusma ve ağrı üzerine etkinliği değerlendirilmiştir. Tezlerin üçünde akupresurun etkili bir yöntem olduğu, birinde ise etkili olmadığı saptanmıştır. Doktora çalışmaların çoğu gebelerde ve kemoterapi alan hastalarda akupresur uygulamasının bulantı ve kusma üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Miao J ve arkadaşları (2017) tarafından

akupresurun kemoterapi ilişkili bulantı-kusma üzerine etkisinin değerlendirildiği meta analiz çalışmasında 1419 hasta örnekleme oluşturmuştur. Bu metaanaliz çalışmasına göre akupresurun bulantının şiddetini ve sıklığını azaltmada etkili olduğu ancak kusma insidans ve prevelansında yarar sağlayacak etkisinin olmadığı bildirilmiştir (24). Eghbali ve arkadaşları (2016) 48 meme kanserli ve kemoterapi alan hastaları örnekleme aldıkları randomize kontrollü deneysel çalışmalarında; akupresurun bulantı ve kusma sayısını ve şiddetini azalttığını belirtmişlerdir (25). Türkiye’de yapılan bulantı-kusma yönetiminde akupresun etkinliğini değerlendiren tezlerin uluslararası literatürdeki çalışmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Doktora tez çalışmalarının bazılarında akupresur uygulamasının yorgunluk, anksiyete ve kaşıntıya etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Tezlerin sonuçları incelendiğinde, çalışmaların ikisi dışında akupresur uygulamasının yorgunluk, anksiyete ve kaşıntı yönetiminde etkin bir yöntem olduğu belirtilmiştir. Najafi ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında; akupresurun ağrıyı azalttığı belirtilmektedir (26). Sharif Nia ve arkadaşları (2017) tarafından lösemi hastalarının ağrısının yönetiminde akupresurun etkinliğini değerlendirmek

amacıyla yapılan randomize kontrollü çalışmaya göre; akupresurun etkili bir yöntem olduğu bulunmuştur (27). Yapılan tezlerde anksiyete, akupresur kullanılarak yönetilmeye çalışılan semptomlardandır. Au DW ve arkadaşları (2015), 1997-2014 yılları arasında anksiyete üzerine akupresurun etkisini değerlendirmeye yönelik yapılan randomize kontrollü çalışmaların bulguları kullanılarak metanaliz yapmışlardır. Bu Meta analize göre akupresurun anksiyeteyi azaltmada etkili bir yöntem olduğunu bildirmişlerdir (28). Akupresurun, ağrı ve anksiyete semptomlarını yönetmedeki etkinliğine yönelik ülkemizdeki tez sonuçları, kanıt düzeyi güçlü olan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Türkiye’de hemşirelik alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerin çoğunluğunda akupresur uygulamasının kullanım amacına göre etkili olduğu sonuca ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Harris P. Acupressure: a review of the literature. *Complementary Therapies in Medicine*, 1997;5(3):156-161.
2. Ramaiah S. *Acupressure in Daily Life*. First ed. Sterling Publishers; 2003. p. 35-9.

- Türkiye’de hemşireler tarafından akupresur kullanılarak yapılan tezlerin bulgularının literatür ile uyumlu olduğu; akupresurun genel olarak hastalık veya tedavi ile ilişkili semptomları azaltmada veya gidermede etkili bir nonfarmakolojik bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Tezlerde akupresur terimi için fikir birliğinin olmadığı, tezlerde akupres, akupresör, akupressur gibi farklı kelimelerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle Hemşirelik girişimleri sınıflama sisteminde bir hemşirelik girişimi olarak belirlenen akupresure yönelik bu girişimi ülkemizde tanımlamaya yönelik hangi terimin kullanılacağı konusunda fikir birliğine varılması önerilmektedir.
- Ayrıca, bu alanda yapılan çalışma sayısının az olması nedeniyle farklı örneklem gruplarında çalışmalar yapılması ve uygulama protokolleri geliştirilmesi önerilmektedir.

3. Gach MR, *Acupressure's Potent Points: A Guide to Self-Care for Common Ailments*. First ed. Bantam Books; 1990.p. 170-82.
4. Özşar L. *Akupresör ya da İğnesiz Akupunktur*. 1. Baskı. Biblos Kitabevi; 2006.p. 5-15.

5. Sezen K. Akupunktur Teorik ve Pratik. 1. Baskı. MN Medical&Nobel Tıp Kitabevleri; 2002. p. 21-51.
6. Bulechek GM, Butcher HK. Nursing Interventions Classification. 6th ed. Elsevier; 2013.p. 74
7. Genç A. Kemoterapi alan hastalarda bulantı-kusmanın önlenmesinde akupressür'ün etkinliği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2011, 93.
8. Avcı, HS. Kemoterapi alan akut myeloblastik lösemili hastalarda akupresürün bulantı-kusma üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, 2012, 86.
9. Ünülu M. Perikardiyum 6 noktasına bilek bandı ile akupresürün ameliyat sonrası bulantı kusma ve konfor düzeyine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014, 123.
10. Serçe S. Kemik metastazı olan kanser hastalarına uygulanan akupresürün ağrıya etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, 2015, 86.
11. Gürkan Ö. Gebeliğe bağlı bulantı kusmaların önlenmesinde akupresür uygulamasının etkinliği. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005, 140.
12. Taşpınar A. Jinekolojik kanserli hastalarda kemoterapiye bağlı gelişen bulantı-kusma üzerine akupresürün etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006, 167.
13. Çınar, Ş. Mekanik ventilasyon desteğinde olan hastalarda el masajı ve akupressür uygulamasının anksiyete ve maliyete etkisi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2008, 213.
14. Özkan T. Hiperemesis gravidarumu olan gebelerde akupunktur noktasına uygulanan basının (akupresür) bulantı kusma ve öğürmeye etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2010, 129.
15. Eğlence R. Hemodiyaliz hastalarına uygulanan akupresürün yorgunluk düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2010, 123.
16. Mucuk S. Li4 ve sp6 akupunktur noktasına yapılan uyarının doğum ağrısı ve süresine etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2010, 106.
17. Genç F. Meme kanserli hastalarda akupresür uygulamasının kemoterapiye bağlı bulantı kusma ve anksiyete üzerine etkisi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2010, 153.
18. Akça N.K. Hemodiyaliz tedavisi alan hastalara uygulanan Akupresür'in kaşıntı durumuna etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2011, 106.
19. Ceyhan Ö. Atrial fibrilasyonu olan hastalarda uygulanan Akupresür'in kalp ritmi

- ve hızına etkisi ile yorgunluk arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2012, 108.
20. Tanrıverdi G. Sisplatin-gemcitabin tedavisi alan hastalarda akupresür bilekliği kullanımının bulantı ve kusma üzerine etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2012, 97.
21. Gönenç İ.M. Doğum ağrısının yönetiminde kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerden masaj ve akupresürün algılanan doğum ağrısına, gebenin anksiyetesine ve maliyete etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, 190.
22. Biçer S. Hemodiyalizde hipotansiyon gelişen bireylere uygulanan akupres'in kan basıncı ve yorgunluk düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2014, 177.
23. Yüzer S. Solunum sıkıntısı olan çocuklarda uygulanan akupresör ve masajın solunumu rahatlatmaya etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2014, 105.
24. Miao J, Liu X, Wu C, Kong H, Xie W, Liu K. Effects of acupressure on chemotherapy-induced nausea and vomiting-a systematic review with meta-analyses and trial sequential analysis of randomized controlled trials. *Int J Nurs Stud*, 2017; 70: 27-37.
25. Eghbali M, Yekaninejad MS, Varaei S, Jalalinia SF, Samimi MA, Saatchi K. The effect of auricular acupressure on nausea and vomiting caused by chemotherapy among breast cancer patients. *Complement Ther Clin Pract*, 2016; 24: 189-194.
26. Najafi F, Jaafarpour M, Sayehmiri K, Khajavikhan J. An evaluation of acupressure on the Sanyinjiao (SP6) and Hugo (LI4) points on the pain severity and length of labor: A systematic review and meta-analysis study. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 2018;23(1):1-7.
27. Sharif Nia H, Pahlevan Sharif S, Yaghoobzadeh A, Yeoh KK, Goudarzian AH, Soleimani MA, et al. Effect of acupressure on pain in Iranian leukemia patients: A randomized controlled trial study. *Int J Nurs Pract*, 2017 ;23 (2).
28. Au DW, Tsang HW, Ling PP, Leung CH, Ip PK, Cheung WM. Effects of acupressure on anxiety: a systematic review and meta-analysis. *Acupuncture in Medicine*, 2015; 33(5):353-359.